

Εμινεσχυ—πυρυρι τ®ν©ρ

„Eminescu e românul absolut...
L-am definit eu: sumă lirică de voievozi.”
Petre Țuțea

În fiecare an, mii de tineri români intră sub influența operei poetice a lui Eminescu, „cel mai mare poet care l-a ivit vreodată, poate, pământul românesc” – cum îl socotea exegetul său cel mai cuprinzător, G. Călinescu. Și aceasta nu se face premeditat, ci spontan. Mii de canale se deschid între fiecare tânăr și acest munte uriaș, *„înzestrat cu cel mai fantastic și mai eterogen peisaj din câte se pot închipui, peisaj nu numai de mare și pură înălțime, de severă autoritate dar și înfricoșător prin prăpăstioasele, labirinticele genuni pe care le conține, prin hățișul inextricabil al vegetației sale”¹.*

*„Dar n-a murit, ci, ca un nou Iisus,
El s-a-nălțat în lumea cea de sus.
Și s-a oprit pe muntele Olimp
Ca să domnească veșnic peste timp.
Acum nici o rană nu-l mai doare;
Aproape e de stele și de soare...
Alături de bătrânul Jupiter,*

*El gustă pacea veșnicului cer;
Și, legănat de cântec și renume,
EL varsă Poezie peste lume...*

Clementin Antonovici –Eminescu

*„Să-l învelim cu mări pe Eminescu,
Să-ngenunchem, să-l învelim cu munți,
Să-l învelim cu lacrimă curată
Vă chem și inima-mi întorn,
Să-l învelim în noi pe Eminescu
Și să ne sune sufletul a corn.”*

Ion Chiriac – De profundis

*„...Măria-Ta, iubind fără măsură,
ești cartea noastră de învățătură!...*

*.....
Ceahlăul știe cântul fără moarte
Cu buciumul prin lume să ți-l poarte:
El îți preschimbă în Oceane versul,
Iar visul Tău cuprinde universul.”*

Mihai Stănescu – Închinare – lui M. Eminescu

De-a lungul timpului, de la apariția primei ediții de poezii și până azi, eminente spirite critice au cercetat o latură sau alta a vastei creații, fiecare aducând prețioase contribuții, lumini pătrunzătoare, sugestii de adâncă rezonanță intelectuală.

„Slujit de o enormă acumulare de cultură românească și străină, de un gust fără greș, format la școala lui Homer, Shakespeare și Goethe, precum și la cea a clasicului folclor românesc, Eminescu a realizat o operă de sinteză a tuturor tradițiilor populare și culte naționale, depășindu-le prin geniul și munca sa neprecupețită și întrupându-le în făuriri de fond și forme admirabile, lucrate în atelierul său de titan neobosit” Zoe Dumitrescu-Bușulencu-Dicționar de poezie românească

Și totuși, suntem departe de a se fi încheiat subiectul; ca toate geniile fabuloase, Eminescu va fi mereu comoara inepuizabilă către care se vor îndrepta fervoarea și dragostea nenumăraților cititori, pasiunea cercetătorilor. Fiecare generație tânără își va aduce devoțiunea sa, fapt care va face ca valorile universului eminescian să fie tot mai profund cunoscute și îndrăgite.

Fiind întruchiparea supremă a geniului nostru național, el va trăi indefinit ca și poporul care l-a dăruit lumii într-o unică și fericită întâmplare.

*„Eminescu – om duios,
mai frumos ca Făt-Frumos!”
Paul Mihnea-Eminescu*

Poeziile, valori artistice indestructibile, instituie atât actualitatea cât și permanența lui Eminescu. Prin ele a reușit Eminescu să ne farmece, să ne cucerească, să ne subjuge.

*„Ce e poezia? Înger palid cu priviri curate,
Voluptuos joc de icoane și de glasuri tremurate,
Strai de purpură și aur peste țărâna cea grea.”
Epigonii*

Domeniul sensibilității sale cuprinde o gamă emotivă foarte largă și astfel ne atrage să participăm la lecția lui artistică. O simplă vizită în laboratorul eminescian este suficientă, nu putem să nu rămânem atrași de înalta lui conștiință artistică, dublată de înalta lui conștiință morală. Vom simți prezența lui Eminescu, ca o prezență tutelară, va fi alături de noi cu lecțiile de etică, de artă și de istorie. El va deveni pentru fiecare tânăr un model exemplar, un model pe care, probabil, nu-l vom atinge niciodată. Ce trebuie să învățăm de la Eminescu? Să învățăm a avea, ca și el, forță morală; să învățăm să ne respectăm și să ne iubim înaintașii, să învățăm că nimic din ce s-a experimentat pe toate meridianele nu trebuie să ne fie străin, să învățăm să rămânem credincioși propriilor noastre tradiții în același timp cu deschiderea noastră spre universalitate.

*„Ce-ți doresc eu ție, dulce României,
Țara mea de glorie, țara mea de dor?
Brațele nervoase, arma de tărie,
La trecutu-ți mare, mare viitor!
Fiarbă vinu-n cupe, spumege pocalul,
Dacă fiii-ți mândri aste le nutresc;
Căci rămâne stânca, deși moare valul,
Dulce Românie, asta ți-o doresc.
Ce-ți doresc eu –ție, dulce Românie*

„O, eu nu cer norocul, dar cer să mă înveți

Ca viața-mi preț să aibă și moartea-mi s-aibă preț;

Mureșanu

*„Trecutul e în mine și eu sunt în trecut,
Precum trăiește cerul în marea ce-l respiră.”*

Ms.2254, f.40

Eminescu a fost un cercetător într-un laborator foarte strâmt, în care a încăput numai el singur. Obiectul lui de cercetare a fost Universul, cu vietățile și stelele lui, cu toți oamenii, și natura în cele mai variate și mai intime ipostaze. Cunoașterea a fost făcută cu toată ființa, cu ochi și gust, cu minte și inimă, cu trecut și viitor, cu toată Patria. Iar prin cercetările lui a reușit să-și așeze mai bine poporul său în matca sa. Această așezare are menirea de a ne face să creștem toți în duhul păcii și al bucuriei, al pleromei fără sfârșit, al acelei tihne pentru toate, la fel ca toate popoarele așezate.

Poezia lui Eminescu nu a fost scrisă nici pentru păsări, nici pentru morți, ci pentru oamenii vii de atunci, de azi și de mâine, care au trăit, trăiesc sau vor trăi, aici, în această Patrie. Eminescu a lucrat în vederea luminării și desăvârșirii unei patrii cu toată ființa sa. Manuscrisele lui sunt o dovadă grăitoare a muncii titanice depuse de poet pentru a izbuti să comunice, cu ajutorul materialului artei sale, ideile de care era animat. Tone întregi de minereu verbal trebuie să fie înlăturate pentru a obține grăuntele prețios, pentru a găsi „cuvântul ce exprimă adevărul”, cum spunea poetul. Luceafărul e rodul a trei ani de muncă. Urmărirea ștersăturilor și adăugirilor de la o schiță la alta dă o imagine vie, dinamică a procesului de creație, a căutărilor și „iluminărilor” succesive care au precizat și au completat imaginea inițială.

„Turma visurilor mele eu le pasc ca oi de aur”

„Una-i lumea-nchipuirii cu-a ei visuri fericite,

Alta-i lumea cea aievea, unde cu sudori muncite

Tu încerci a storce lapte din a stânței coaste seci;

Una-i lumea-nchipuirii cu-a ei mândre flori de aur

Alta unde cerci viața s-o-ntocmești, precum un faur

Cearc-a da fierului aspru forma cugetării reci.”

Memento mori

Un mare capitol al liricii eminesciene, fără de care nu poate fi concepută, e cel al iubirii. Cine spune Eminescu, spune înainte de toate dragoste, dragoste nefericită ori aspirație, vis de dragoste; spune magie și încântare a iubirii, duioșii, regrete, amintiri dar și invective la adresa aceluși „instinct atât de van”. Domină însă frumusețea dragostei, vălul misterios, puritatea, armonia, peisajul

ei transfigurat. E ceva atât de atrăgător, de profund omenesc în dragostea lui Eminescu încât timpul nu-i poate răpi nimic din frăgezimea și strălucirea inițială; ea rămâne una din valorile permanente care modelează sufletul generațiilor de cititori, înnobilându-l.

La Eminescu, a iubi, a iubi cu adevărat, a iubi pur, nu înseamnă a lua; a iubi înseamnă a contempla, a accepta, a dăruși și a pierde, a te bucura de ceea ce nu poți poseda, a te bucura de ceea ce îți lipsește, de ceea ce ne face înspăimântător de săraci fiind în același timp singurul bun, singura bogăție posibilă, dragostea. Pentru Eminescu, a iubi înseamnă să-ți găsești bogăția în afara sinelui tău. Din această cauză, dragostea este săracă întotdeauna și își este singura bogăție. Din versurile lui reiese că există mai multe feluri de a fi sărac în iubire, prin iubire, sau, mai degrabă, de a fi bogat de sărăcia iubirii:

- prin lipsă (pasiune)
- prin bucuria primită sau împărțită cu cineva (prietenie)
- prin bucuria oferită în pierdere, prin bucuria abandonată (iubirea de oameni)

*„ Shakespeare! adesea te gândesc cu jale,
Prieten bun al sufletului meu;
Izvorul plin al cânturilor tale
Îmi sare-n gând și le repet mereu.*

.....

*Ca Dumnezeu te-arăți în mii de fețe
Și-nveți ce-un ev nu poate să te-nvețe.”*

Cărți

*„O, vis ferice de iubire,
Mireasă blândă din povești,
Nu mai zâmbi!, A ta zâmbire
Mi-arată cât de dulce ești,*

*Cât poți cu-a farmecului noapte
Să-ntuneci ochii mei pe veci,
Cu-a gurii tale calde șoapte,
Cu-mbrățișări de brațe reci.*

.....

*Te duci, ș-am înțeles prea bine
Să nu mă țin de pasul tău,
Pierdută vecinic pentru mine,
Mireasa sufletului meu!*

.....
*Ș-o să-mi răasai ca o icoană
A pururi verginei Marii,
Pe fruntea ta purtând coroană-
Unde te duci? Când o să vii?”
Atât de fragedă*

*„Dar te cobori, divino, pătrunsă de-al meu glas,
Mai mândră, tot mai mândră la fiecare pas...
Visez ori e aieva? Tu ești în adevăr?
Tu treci cu mâna albă prin vișele de păr?
Dacă visez, mă ține în vis, privindu-mi drept...
O, marmură, aibi milă să nu mă mai deștept”
Apari să dai lumină*

*„Nu mă iubi! Ca robul să fiu pe lângă tine,
De-i trece, -n jos pleca-voi a ochilor lumine,
Dezmoștenit de toate la viață abdicând,
Să nu-mi rămână-n minte decât un singur gând:
C-am aruncat un sceptru, cu dânsul lumea-ntreagă,
Păstrându-mi pentru mine durerea că-mi ești dragă;
Înamorați de tine rămână ochii-mi triști
Și veșnic urmărească cum, marmură, te miști.
În veci dup-a ta umbră eu brațele să-ntind,
De-al genei tale tremur nădejdea să mi-o prind,
Să-mi răzim a mea frunte de zidurile goale
Atinse de-umbra dulce a frumuseții tale”
Renunțare*

Eminescu ținea mult nu la femei, ci la femeie. Femeia era pentru el idealul creațiunii, a frumuseții, și a perfecțiunii chipului omenesc. Le vorbea dulce, le făcea complimente, și lucru principal, conversa cu ele totdeauna potrivit cu individualitatea lor, și fiindcă întreaga sa înfățișarea avea ceva tipic și original, câștiga ușor simpatiile damelor².

*„Și când în taină mă rugam
Ca noapte-n loc să steie,
În veci alături să te am,
Femeie!*

Adio

„Nu e mică, nu e mare, nu-i subțire, ci-implinită,
Încât ai ce strânge-n brațe – numai bună de iubită”
„Tot ce-ar zice i se cade, tot ce-ar face șade bine,
Și o prinde orice lucru, căci așa se și cuvine.
Dacă vorba-i e plăcută și tăcerea-i încă place;
Vorba zice: „fugi încolo”, râsul zice: „vino-ncoace!”
Îmblă parcă amintindu-și vre un cântec, alinată,
Pare că i-ar fi tot lene și s-ar cere sărutată.
Și se nalță din călcâie să-ți ajungă pân` la gură,
Dăruind c-o sărutare acea tainică căldură,
Ce n-o are decât numai sufletul unei femei...”
Scrisoarea V

Configurarea personalității eminesciene, atât de profunde și complexe, a fost dublată de evocarea personajului cu aură de legendă, așa cum îi șede bine mai cu seamă unui poet „fără de pereche”. Și astfel, paralel cu studiile și cercetările de specialitate s-a născut o întreagă literatură, menită a forma cea de a doua față a medaliei: conștiința lumii recunoscătoare pentru edificiul național pe care l-a făurit. **Tudor Arghezi** sintetiza cel mai fascinant această viziune printr-o *Inscripție pe amfora lui*:

*Pășiiți încet, cu grijă tăcută, feții mei,
Să nu-i călcați nici umbra, nici florile de tei,
Cel mai chemat s-aline din toți și cel mai teafăr
Și-a înmuiait condeiul de-a dreptul în luceafăr.*

Arghezi oferă cea mai strălucită caracterizare lirică, pe măsura celor două spirite ale culturii noastre. Eminescu a devenit pentru poezii români **geniu** și **Luceafăr**, iar pentru creatorii din alte zone de lume, însuși ROMÂNIA și simbolul ei.

„Ce poezii citești?
întreb o fată
-Din Eminescu –spune –mă desfată.
-E mare?
Fata-și cântă bucuria:
-Oh, Eminescu-i toată România!”
Bojena Maria Ha de Verny – Țara iubită, România

Spațiul de răspândire al poetului nostru național este aria de recunoaștere a lui. Dacă personalitățile din sfera politicului sau din alte domenii vin și trec, lăsând urme mai puternice sau mai palide în conștiințe, cu Eminescu s-a întâmplat invers: timpul a adâncit rezistența lui și astfel numele, faptul că este poet, legătura cu creația lui inconfundabilă, formează tripleta de interes, determinată, desigur, hotărâtor, de pregătirea școlară. Fiind răspândit încă de la grădiniță sau clasa întâia primară, învățându-se apoi la școală și studiindu-se în cele superioare, cuprins în manuale, în conspecte și antologii încă din timpul vieții, Eminescu a fost inclus în programele școlare mai întâi de mării dascăli care l-au venerat și l-au „predat” elevilor, apoi și în chip oficial, încă de la începutul veacului trecut. Astfel, cel puțin potențial, nu există trăitor pe acest pământ românesc care să nu fi auzit de Eminescu.

Aria de cunoaștere se lărgeste, desigur, cu Basarabia și Nordul Bucovinei, spațiu al României Mari, unde Eminescu a figurat în programele de învățământ, aceleași de îndată după primul război mondial. După 1944, Steaua lui Eminescu a pălit în aceste zone din cauza sistemului de deznaționalizare și oprinare; ne aducem aminte cu lacrimi în suflet de evocarea acelor ani făcută de Grigore Vieru care povestea că studenții luau cunoștință de opera lui Eminescu citind-o prin ochiurile în care se puneau călimările sau prin crăpăturile băncilor de școlar și student.

*„Vai de biet român, săracul,
Îndărăt tot dă ca racul,
Nici îi merge, nici se-ndeamnă,
Nici îi este toamna toamnă,
Nici e vara vara lui
Și-i străin în țara lui.”*

Doina

După anii 1960, Eminescu a început să devină și cel mai mare poet al Republicii Moldova, iar intelectualii români au știut să se folosească de versurile și limba lui Eminescu pentru a defini graiul de obârșie și spiritul unitar al unei culturi divizate politic.

*„Chiar acum când ninge pe Moldova,
Veste ne-a venit din Cernăuți
Că de-acolo Eminescu tânăr
A pornit spre Chișinău, desculț.*

*Cu desaga plină de poeme
Să se-adeverească a pornit –
Dacă mai suntem la locul nostru
Și să vadă dacă n-am murit.*

*Să-i ieșim, pe viscol, înainte
Care cu o carte sau o floare:
Pașii din omăt să i-i culegem
Și să-i cerem în genunchi iertare.*

.....
*... Chiar acum când ninge pe Moldova,
când nămeți prin cerul ci se-alungă,
Eminescu a pornit spre noi,
și – să deie Domnul să ajungă!*

Nicolae Dabija-Întoarcerea lui Eminescu

Cu atât mai grea a fost bătălia pentru Eminescu în regiunea Cernăuți, chiar dacă acolo poetul a locuit opt ani, fie și cu intermitență, și unde umbra lui persistă mai puternic astăzi decât între 1858-1866, pentru că acum există conștiința valorii celui format și pe acele meleaguri ca pe întregul pământ românesc.

Cunoscut, apoi, ca poet și răspândit la românii din Ungaria, Iugoslavia, Bulgaria, Albania, Macedonia – toți aceștia reprezentând comunități istoricești constituite – ca și la românii de pretutindeni în lume, ajunși a fi oploșiți și a forma diaspora noastră – Eminescu este conștiință a încă 13 milioane de români, acolo unde DORUL înstrăinării de țară ia înfățișarea recitărilor și interpretărilor versurilor sale.

Pe lângă românitate, care urcă neamul nostru la 35 de milioane, Eminescu este răspândit astăzi în 70 de țări și 64 de limbi, ce reprezintă 90% din populația globului, fiind cea mai tâlmăcită personalitate a culturii noastre. După date oficiale, într-o hartă a lumii privind răspândirea lui Eminescu, realizată în anul 1989, rămăsese doar un singur spațiu neacoperit, o pată albă în zona centrală a Africii.

Cum spațiul și timpul lui Eminescu sunt nesfârșite ca și sistemul concepțiilor sale naționale și versul său melodios, și dedicațiile își vor urma calea lor fără oprire în acest dor fără de leac de Luceafăr.

Encomion

*Eu te iubesc Bădie, și-n vers te preaslăvesc,
Și mă opun acelor ce încă te rănesc.
Cuvânt urât de tine auzit-am într-o școală...
Din gură de profesor, cu limba ca de smoală.
Nu cred să poată scrie un vers unei femei
Și nici nu-l văd să-ncerce a bea un ceai de tei.
Nici un învățăcel n-a vrut ai da crezare,
Și pentru el cu toți rugata-ne-am: - Iertare!
Căci asta învățarăm Bădie de la tine,
Să ne-ndurăm de-acei ce se iubesc pe sine.
Păcatul lui a fost spălat de-o jună profesoară,
Ce ne-a-nvățat să ne rugăm în fiecare seară
Privind cu ochii către cer, la steaua cea strălucă,
Să credem până ce murim, Luceafărul ni-i cruce.
La tine eu mă-nchin, mă rog, mă reculeg,
La tine... reprezentant al unui neam întreg.
Ești pentru mine templu viu, ești veșnicul izvor
Din care soarbe neîncetat iubitul tău popor.
Și monumentul de cuvine lăsat ca moștenire,
Îl voi lăsa copiilor, să-l ducă-n nemurire.*

1Decembrie-1999

---

¹ Victor Felea – Reflexii critice – Ed. Pentru literatură, București, 1968, pag.5

² Teodor V. Ștefanelli – Amintiri despre Eminescu